

श्री सर्वोच्च अदालत
संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्रगोपाल श्रेष्ठ
फैसला

070-RC-0018

मुद्दा :- कर्तव्य ज्यान।

बिरेन्द्र डांगीको जाहेरीले नेपाल सरकार-----१} पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

सल्यान जिल्ला, कोटमौला गा.वि.स.वडा नं.६ को कमानसिं डांगी -----१} प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

शुरु फैसला गर्ने न्यायाधीश:- श्री राजेन्द्र अधिकारी
सल्यान जिल्ला अदालत
शुरु फैसला मिति:- २०६९/०३/१९
पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने :-माननीय का.मु.मुख्य न्या.श्री शेषराज सिवाकोटी
माननीय न्या. श्री मिहिर कुमार ठाकुर
पुनरावेदन अदालत तुल्सीपुर
फैसला मिति :- २०६९/११/०२

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १० बमोजिम पुनरावेदन अदालत
तुल्सीपुरबाट मिति २०६९/११/०२ मा भएको फैसला उक्त अदालतको च.नं. ६६६-
०७०/०७१ मिति २०७०।०५।१६।१ को पत्रानुसार साधक जाँचका लागि यस

अदालतमा जाहेर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर निम्नानुसार रहेको छ।

मिति ०६८।४।३२ गते बिहान ९.३० बजेको समयमा जिल्ला सल्यान, कोटमौला गा.वि.स.वडा नं.६ बस्ने कमानसिं डाँगीले मेरो माइलो भाई अध्ययनको लागि श्री कालिका माध्यामिक विद्यालय कोटमौला सल्यानतर्फ जाँदै गरेको अवस्थामा हल्लरी सामुदायिक वन कार्यालय कमलपोखरीको भवनमा लगी मेरो भाइ याम बहादुर डाँगीको मोवाइल पचाउने नियतले धारिलो हतियार खुर्पाले टाउको लगायत चिउडो र घाँटीमा प्रहार गरी हत्या गरेकोले कानून बमोजिम गरी पाउँ भन्ने मृतक याम बहादुर डाँगीको दाजु वीरेन्द्र डाँगीको जाहेरी दरखास्त ।

मिति ०६८।४।३२ गते जिल्ला सल्यान, कोटमौला गा.वि.स.वडा नं.६ स्थित कमलपोखरीमा गरेको घटनास्थल लाश प्रकृति मुचुल्का ।

याम बहादुर डाँगीको मृत्यु टाउकोमा भएको चोटबाट अत्यधिक रगत बगी मृत्यु भएको भन्ने जिल्ला अस्पताल सल्यानको शव परीक्षण प्रतिवेदन ।

जिल्ला सल्यान, कोटमौला गा.वि.स.वडा नं.६ बस्ने वर्ष १७ को कमानसिं डाँगीलाई पक्राउ गरी दाखिला गरिएको भन्ने प्र.स.नि.बालाराम भण्डारीको मिति ०६८।५।५ को प्रतिवेदन ।

जिल्ला सल्यान, कोटमौला गा.वि.स.वडा नं.६ बस्ने महेन्द्र डाँगी (मेहेरमान)को छोरा कमानसिं डाँगीको जन्ममिति २०५१।१०।२१ भएको भन्ने श्री बाल जागरण प्राथमिक विद्यालय कमलपोखरी कोटमौला, सल्यानको मिति ०६८।८।१५ को पत्र ।

मिति ०६८।४।२१ गते मृतक र म मेरो घरमा बास बसी मिति ०६८।४।२२ गते मेरो दाजुले बिजुली पसल गरी बसेको रोल्पा जिल्लाको सुक्खा ओडार बजारमा सोलारको प्यानल लिई म मेरो दाजु र मृतक सुक्खा ओडार बजारमा गयौं। त्यहाँ पुगे पछि खाना खायौं र मृतकले आफ्नो घरमा भएको नोकिया कम्पनीको मोवाइल पनि लगेका थिए। उक्त मोवाइल मेरो दाजुको पसलमा रहेको कम्प्यूटरमा चेक गराई मेमोरी कार्ड लगायत अन्य पाटपूर्जा बिग्रीएको देखाएपछि मृतक र म सोही दिनको बेलुका घरमा फर्क्यौं । त्यसको केही दिन पछि २५, २६ गते तिर बिग्रीएको मोवाइल मृतकले मलाई राख्न दिएका थिए। हामी दुवै जनाबीच राम्रो सम्बन्ध भएकाले एकअर्कामा भएको

गतिविधि राम्रोसँग थाहा हुन्थ्यो। जहाँ गए पनि सरसल्लाह अनुसार सँगै जान्थ्यौं । त्यसैक्रममा मिति ०६८।४।२७ गते डोजरले गाउँमा बाटो खनी रहेको हेर्नलाई डोजर गएको स्थानमा म गएको थिएँ र उक्त स्थानमा मृतक पनि आएका रहेछन् । कुराकानी गर्ने सन्दर्भमा मैले असाध्यै मन पराउने केटी जिल्ला सल्यान, पिपलनेटा गा.वि.स.वडा नं.१ बस्ने प्रतिका गिरी(दिपा)को गाउँमा गई निजलाई शारीरिक सम्बन्ध गरेर आएँ भन्ने कुरा मृतकले मलाई सुनाए तर मैले कुनै प्रतिक्रिया दिएन । त्यसैगरी मिति ०६८।४।२८ गते पनि सोही ठाउँमा डोजर हेर्न गएको समयमा र मिति ०६८।४।३१ गते बाल जागरण प्राथमिक विद्यालय कमलपोखरीको दार(काठ) ल्याउन गएको समयमा पनि सम्पर्क राखेको कुरा मृतकले सुनाएका थिए । मैले असाध्यै मन पराउने केटीसँग मृतकले थाहा पाई पाई शारीरिक सम्बन्ध राखेर आए भनी मलाई पटक पटक सुनाउँदा रिस उठिरहेको थियो । त्यसै कारणले मैले मार्ने योजना स्वरूप मिति ०६८।४।३२ गते बिहान टिउसन पढ्नबाट आउने समयमा हत्या गर्नु पर्ला भन्ने सोच बनाई मेरो घरमा भएको खुर्पा कालो झोलामा राखी घटनास्थल नजिक रहेको हेमन्त डाँगीको पसलमा गई याम बहादुर डाँगीलाई कुरेर बसिरहेको थिएँ । करीब ९.०० बजेको समयमा मृतक लगायत निजका साथीहरु खिम बहादुर डाँगी, यमुना डाँगी, टिउसन कलास पढी खाना खानको लागि म बसेको बाटो भएर आउँदै गर्दा मैले मृतकलाई यहाँ आइज भनी बोलाउँदा मृतकले ढिलो भएको छ खाना खाएर आउँछु भन्ने प्रतिक्रिया दिएपछि उक्त पसलमा म केही समय बसेर घटनास्थल नजिकै रहेको चौतारीमा कुरिरहेको अवस्थामा मृतक हातमा किताब समाती म भएको स्थानमा आई पुगे । मैले हल्लरी सामुदायिक वन कार्यालयमा भएको विरुवा हेर्न जाउँ भनें र मृतकले मेरो कुरा स्वीकार गरी मृतक अगाडि म पछाडि भई वन कार्यालय पुगे पछि विरुवा हेर्नलाई उभिरहेको अवस्थामा झोलामा भएको मेरो आफ्नै घरको खुर्पा निकाली पछाडि पट्टिबाट टाउकोमा प्रहार गर्दा भुईँमा ढले पछि ३,४ पटक टाउकोमा प्रहार गरेपछि मेरो छैन कि भन्ने ठानेर चिउडो र घाँटीमा प्रहार गर्दा निजको घटनास्थलमा नै मृत्यु भएको हो भनी अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले गरेको बयान कागज ।

वारदातको समयमा हत्या गर्दा प्रयोग गरेको फलामको खुर्पाले मैले याम बहादुर डाँगीको टाउको लगायत घाँटी र चिउडोमा प्रहार गरी घटनास्थलमा नै मृत्यु भएको हो भनी प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले गरिदिएको सनाखत कागज ।

वारदातको समयमा हत्या गर्दा प्रयोग गरेको फलामको खुर्पा प्रतिवादीले मेरै हो भनेको र मृतक र प्रतिवादी बीच राम्रो सम्बन्ध भएको कारण जहाँ गए पनि सँगै जाने भएकोले मृतकको मोवाईल हराएको सम्बन्धमा प्रतिवादीले नै लिएको हुने र उक्त मोवाईल र केटी समेतमा रिस इवी राखी आफ्नै घरमा राखेको खुर्पाले प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले मिति ०६८।४।३२ गते बिहान अं. ९.३० बजेको समयमा हल्लरी सामुदायिक वनको कार्यालय कमलपोखरीको भवनमा लगी मृतक याम बहादुर डाँगीलाई हत्या गरी मारेकोमा हामीहरुलाई विश्वास लाग्छ भनी गाउँलेहरुले गरेको कागज ।

मिति ०६८।४।३२ गते बिहानको खाना खाई कोटमौला बजारमा मेडिकल फर्मतर्फ जाँदै गरिरहेको अवस्थामा घटनास्थल नजिकै पर्ने घामतारा खोलामा पुगेको थिएँ। प्रतिवादी कमानसिं डाँगी पानीमा भिज्दै अत्तालिएको अवस्थामा मलाई भेटाउन आई पुगेपछि निज र मैले एउटै छाता ओडेर कोटमौला बजारसम्म सँगै गएका थियौँ। त्यसको केही समयपछि मृतक याम बहादुर डाँगीलाई सामुदायिक वनको कार्यालय कमलपोखरीको भवनमा मारेको छ भन्ने कुरा गाउँलेबाट सुनेको थिएँ। मृतक र प्रतिवादी बीच राम्रो सम्बन्ध भएको कारणले मृतकको मोवाईल प्रतिवादीले राखेको हुन सक्ने र प्रतिवादीले मन पराएको केटीसँग मृतकले सम्बन्ध राखेको हुन सक्ने भएकोले केटी र मोवाईल समेतको रिस इवी राखी आफ्नै घरबाट लिएको खुर्पाले प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले याम बहादुर डाँगीको टाउको लगायत चिउडो र घाँटीमा प्रहार गरी घटनास्थलमा नै मारेकोमा विश्वास लाग्छ भनी जिल्ला सल्यान, कोटमौला गा.वि.स.वडा नं.६ बस्ने वर्ष २० को लिल बहादुर डाँगीले गरेको घटना विवरण कागज ।

म १ वर्ष पहिला कालिका माध्यामिक विद्यालय कोटमौला सल्यानमा अध्ययन गर्थे। कुन विषयको परीक्षा हो एकिन भएन। कक्षा ८ को वार्षिक परीक्षामा निज प्रतिवादीले मेरो साथी ओम कुमारी डाँगीलाई चिट दिएको थियो। उक्त चिट मैले पनि लेखेको थिएँ । त्यही दिनबाट मैले कमानसिं डाँगीको नाम सुनेको थिएँ तर हाम्रो सम्बन्ध थिएन । घटनास्थलमा प्रयोग गरेको रगत लागेको खुर्पा प्रतिवादीले मेरो हो भनेकाले निजले मृतक याम बहादुर डाँगीलाई मारेकोमा विश्वास लाग्छ भनी जिल्ला सल्यान, पिपलनेटा-१ बस्ने अमर गिरीको छोरी वर्ष १४ को प्रतिक्षा गिरी(दिपा)ले गरेको घटना विवरण कागज ।

मिति ०६८।४।३२ गते बिहानको खाना खाई पढ्नको लागि स्कुल तर्फ गईसकेको थिएँ। मृतक याम बहादुर डाँगीलाई मारेको कुरा स्कुलमा सुनेको हुँ। प्रतिवादी र मृतक बीच राम्रो सम्बन्ध भएको कारण निजहरू एकअर्कामा भएको गतिविधि थाहा पाउथे । आज भन्दा १वर्ष पहिले कक्षा ८ मा अध्ययन गर्ने मेरो साथी जिल्ला सल्यान, पिपलनेटा-१ बस्ने अमर गिरीको छोरी वर्ष १४ को प्रतिक्षा गिरी(दिपा) र मेरो परीक्षा भईरहेको समयमा कमानसिं डाँगीले झ्यालबाट चिट दिएको थियो । उक्त चिट मेरो साथीले पनि लेखेकी थिईन। निज डाँगीको परिचय मैले दिएको थिएँ। त्यस दिन देखि प्रतिक्षा गिरी (दिपा)को नाम समय समयमा लिइरहन्थ्यो। प्रतिक्षा गिरीले सबैलाई सम्झना छ भनेर मलाई पत्र लेखी पठाएकोले उक्त पत्र प्रतिवादीलाई देखाउँदा पनि उ खुसी भएको थियो । मृतकको मोवाईल रोल्पा जिल्ला, सुक्खा ओडार बजारमा प्रतिवादीसँग गएको समयमा हराएकोले प्रतिवादीले लिएको हुन सक्ने र मृतकले प्रतिवादीले मन पराएको केटीसँग सम्बन्ध कायम राखेकोले केटी र मोवाईल समेतको रिस इवी राखेको हुन सक्ने र घटनामा प्रयोग गरेको रगत लागेको खुर्पा पनि प्रतिवादीले मेरै हो भनेकाले हल्लरी सामुदायिक वनको कार्यालय कमलपोखरीको भवन अगाडि याम बहादुर डाँगीको टाउको लगायत चिउडो र घाँटीमा प्रहार गरी प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले मारेकोमा मलाई विश्वास लाग्छ भनी जिल्ला सल्यान, कोटमौला गा.वि.स.वडा नं.६ बस्ने डम्मर बहादुर डाँगीको छोरी वर्ष १५ की ओम कुमारी डाँगीले गरेको घटना विवरण कागज ।

वारदातको मिति र समयमा म स्कुलमा अध्ययनको लागि गईसकेको थिएँ । आज भन्दा १ वर्ष पहिला कालिका माध्यामिक विद्यालय कोटमौला सल्यानमा कक्षा ८ मा अध्ययन गर्ने प्रतिक्षा गिरी(दिपा) परीक्षामा प्रतिवादीले चिट चोराएको थियो । त्यसै कारण प्रतिक्षाको नाम प्रतिवादीले समय समयमा लिइरहन्थ्यो। प्रतिवादी र मृतक मिल्ने साथी भएकोले मृतकलाई पनि प्रतिक्षाको बारेमा जानकारी हुनु पर्दछ। मृतकको मोवाईल प्रतिवादी सँगै रोल्पा जिल्लाको सुक्खा ओडार गएको दिन देखि हराएकोले प्रतिवादीले जानकारी पाउनु पर्छ । साथै प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले घटनामा प्रयोग भएको खुर्पा समेत मेरै हो भनेकोले मोवाईल पचाउने नियत र केटीको समेत रिस इवी लिई ज्यानै लिने उद्देश्यले याम बहादुर डाँगीको चिउडो घाँटी लगायत टाउकोमा प्रहार गरी हत्या गरेकोमा मलाई विश्वास लाग्छ भनी जिल्ला सल्यान, कोटमौला गा.वि.स. वडा नं.६ बस्ने डण्डवीर डाँगीको छोरा वर्ष १६ को महेन्द्र डाँगीले गरेको कागज ।

मिति ०६८।४।३२ गते बिहान ६.०० बजे मृतक र म टिउसन पढ्नको लागि श्री कालिका माध्यमिक विद्यालय कोटमौला सल्यानमा सँगै गएका थियौं । टिउसन पढिसकेपछि खान खानको लागि मृतक, म र यमुना डाँगी घरतर्फ गएको आउने क्रममा प्रतिवादी घटनास्थल नजिकै रहेको हेमन्ता डाँगीको पसलमा बसिरहेको थियो । निज प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले मृतक याम बहादुर डाँगीलाई यहाँ आइज भनी दुई पटकसम्म बोलाउँदा मृतक पसलमा नगई घरतर्फ लागेका थिए तर प्रतिवादी उक्त स्थानमा बसिरहेको थियो । प्रतिवादी र मृतकबीच राम्रो सम्बन्ध भएको कारण मृतकको मोवाईल प्रतिवादीले लिएको हुन सक्ने र केटी समेतको विषयमा रिस इवी राखेको हुन सक्ने भएकोले प्रतिवादीले आफ्नै घरमा भएको खुर्पा लगी याम बहादुर डाँगीको टाउको लगायत चिउडो र घाँटीमा प्रहार गरी मारेकोमा मलाई पूर्ण विश्वास छ भनी जिल्ला सल्यान, कोटमौला ६ बस्ने डण्डवीर डाँगीको छोरा वर्ष १४ को खिम बहादुर डाँगीले गरेको घटना विवरण कागज ।

मिति ०६८।४।३२ गते म मृतक लगायत अन्य साथीहरु टिउसन पढ्नको लागि बिहान ६ बजे स्कुलमा गएका थियौं। टिउसन पढिसकेपछि खान खानको लागि मृतक, म र खिम बहादुर डाँगी घरतर्फ आउँदै गरिरहेको अवस्थामा प्रतिवादी कमानसिं डाँगी घटनास्थल नजिकै रहेको हेमन्ता डाँगीको पसलमा कालो झोला बोकेर बसिरहेको थियो। निज प्रतिवादीले हामी सँगै आएका मृतक याम बहादुर डाँगीलाई यहाँ आइज भनी दुई पटकसम्म बोलाउँदा मृतक उक्त पसलमा नगई आफ्नो घरतर्फ गएपछि प्रतिवादी उक्त पसलमा बसिरहेको थियो। हामीहरु खानाको लागि आ-आफ्नो घरतर्फ लाग्यौं र मैले खाना खाई पुनः स्कुल जाने क्रममा मृतक र प्रतिवादी दुवैलाई बाटोमा भेटाएनौं । प्रतिवादी र मृतकबीच राम्रो सम्बन्ध भएको कारण मृतकको मोवाईल प्रतिवादीले लिएको हुन सक्ने र केटी समेतको विषयमा रिस इवी राखेको हुन सक्ने र प्रतिवादीले मन पराउने केटीसँग मृतकले सम्बन्ध राखेको हुन सक्ने भएको हुँदा रिस इवी राखी प्रतिवादीले ज्यान लिने उद्देश्यले घरबाट लिएको खुर्पाले मृतक याम बहादुर डाँगीलाई मिति ०६८।४।३२ गते हल्लरी सामुदायिक वनको कार्यालय कमलपोखरीको भवन अगाडि टाउको लगायत चिउडो र घाँटीमा प्रहार गरी मारेकोमा मलाई पूर्ण विश्वास छ भनी जिल्ला सल्यान, कोटमौला-६ बस्ने लिला बहादुर डाँगीको छोरी वर्ष १४ की यमुना डाँगीले गरेको घटना विवरण कागज ।

मिति ०६८।४।३२ गते बिहान अं.९ बजेको समयमा घटनास्थल नजिकै रहेको हेमन्ता डाँगीको पसलमा म घुम्नलाई आएको थिएँ । प्रतिवादी कमानसिं डाँगी कालो रङ्गको झोला बोकेर पसलमा बसिरहेको थियो । केही समय उक्त पसलमा बसेर स्कुल जान्छु भनी हिडेको लगतै मृतक याम बहादुर डाँगी हातमा किताब समातेर स्कुलतर्फ गइरहेको मैले देखेको थिएँ । निज प्रतिवादी कमानसिं डाँगी अगाडि र मृतक पछाडि भएर हल्लरी सामुदायिक वनको नजिकैसम्म पुगेको मैले देखेको हुँदा प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले मृतकको मोवाइल र केटी समेतको रिस इवी राखी प्रतिवादीले ज्यान लिने उद्देश्यले घरबाट लिएको खुर्पाले मिति ०६८।४।३२ गते हल्लरी सामुदायिक वनको कार्यालय कमलपोखरीको भवन अगाडि टाउको लगायत चिउडो र घाँटीमा प्रहार गरी मारेकोमा मलाई पूर्ण विश्वास छ भनी जिल्ला सल्यान, कोटमौला-६ बस्ने वर्ष ३४ को तिलक बहादुर डाँगीले गरेको घटना विवरण कागज ।

मिति ०६८।४।३२ गते बिहान म आफ्नै पसलमा बसिरहेको थिएँ। बिहान अं.९ बजेको समयमा प्रतिवादी कमानसिं डाँगी कालो रङ्गको झोला बोकेर मेरो पसलमा बसिरहेको समयमा मृतक लगायत यमुना डाँगी र खिम बहादुर डाँगी टिउसन पढेर खाना खानको लागि घरतर्फ आउँदै गरिरहेको समयमा प्रतिवादीले मृतकलाई ठाडो स्वरमा यहाँ आइज भनी दुई पटकसम्म बोलाउँदा मृतक प्रतिवादी भएको मेरो पसलमा नआई घरतर्फ गए पछि केही समय बसेर स्कुल जान्छु भनी गएको थियो। मृतक र प्रतिवादीबीच राम्रो सम्बन्ध भएको कारण मृतकको मोवाइल प्रतिवादीले लिएको हुन सक्ने र प्रतिवादीले मन पराउने केटीसँग मृतकले जिस्काएको हुन सक्ने भएको हुँदा रिस इवी राखेको हुन पर्दछ। घटनास्थलमा प्रयोग गरेको खुर्पा समेत प्रतिवादीले मेरै हो भनेकाले केटी र मोवाइलको समेतमा रिस इवी राखी ज्यान लिने उद्देश्यले कमानसिं डाँगीले आफ्नै घरबाट लिएको खुर्पाले मिति ०६८।४।३२ गते हल्लरी सामुदायिक वनको कार्यालय कमलपोखरीको भवन अगाडि टाउको लगायत चिउडो र घाँटीमा प्रहार गरी मारेकोमा मलाई पूर्ण विश्वास छ भनी जिल्ला सल्यान, कोटमौला-६ बस्ने वर्ष २६ को हेमन्ता डाँगी (के.सी.)ले गरेको घटना विवरण कागज ।

प्रस्तुत मुद्दामा किटानी जाहेरी दरखास्त, घटनास्थल तथा लाश प्रकृति मुचुल्का, मृतको शव परीक्षण प्रतिवेदन, मृतकलाई प्रहार गरेको खुर्पाको वरामदी मुचुल्का, प्रतिवादी कमानसिं डाँगीको सावित्री बयान, मौकामा बुझिएका घटना वरपरका व्यक्ति ओम कुमारी

डाँगी समेतका व्यक्तिहरुले गरिदिएको कागज समेतका आधार प्रमाणहरुबाट प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ नं. विपरीतको कसुर अपराध गरेको देखिँदा निज प्रतिवादी कमानसिं डाँगीलाई ऐ.को महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद गरी पाउँ भन्ने माग दावी रहेको अभियोगपत्र ।

मिति ०६८।४।३२ गते म स्कुल जाने समयमा झोलामा खुर्पा हालेर गएको थिएँ । स्कुल जाँदा बाटोमा पर्ने पसलमा बसिरहेको थिएँ । मृतक याम बहादुर डाँगी टिउसन पढी घरतरफ आउने समयमा निजलाई म भएको पसलमा बोलाए। बोलाउँदा म पछि आउछु भनी घरमा गयो। घरबाट खाना खाई मृतक याम बहादुर डाँगीले र मैले पढ्ने एउटै कालिका मा.वि. कोटमौलामा १० कक्षामा पढ्ने र मृतक कक्षा ८ मा पढ्ने विद्यार्थी भएकाले स्कुल जाँदाजदै हल्लेरी सामुदायिक वनको विरुवा राखेको ठाउँ हेर्न गई पछि स्कुल जाउँला भनी वृक्षारोपणको लागि राखेको विरुवा हेर्न जाँदाको समयमा मैले खुर्पाले ३,४ पटक हानी मृतकको घटनास्थलमा नै मृत्यु भएको हो । निज मृतक याम बहादुर डाँगीले मैले मन पराएको केटी प्रतिक्षा गिरीलाई १ पटक करणी गरेको रिसको आवेगमा मैले निजलाई कर्तव्य गरेको हुँ। कर्तव्य गर्दा अरुको संलग्नता छैन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी कमानसिं डाँगीले अदालतमा गरेको बयान ।

प्रतिवादीको प्रमाणित उमेर सल्यान जिल्ला अस्पतालबाट खुलाई सोको प्रतिवेदन मिसिल सामेल रहेको ।

घटना ०६८।४।३२ गतेका दिनमा भएको हो । मृतक भाई याम बहादुर डाँगी कक्षा ८ मा र म कक्षा १० मा कालिका मा.वि. कोटमौला पढ्ने गर्दथ्यौँ । म भन्दा अगाडि स्कुल पढ्नको लागि भाई घरबाट हिडिसकेका थिए र म पछाडि स्कुलमा गएको हुँ । स्कुलमा म पुगेपछि एकजना मानिसले रक्सी खाएर ढलेको छ भन्ने कुरा मैले सुनेपछि उक्त मानिस ढलेको ठाउँमा दिउँसोको २.०० बजेको समयमा आई हेर्दा भाइको टाउकोको पछाडि भागबाट रगत बगेको १ वटा कान नभएको, १ हातको ४ वटा औँला नभएको देखी उक्त स्थानमा म मुर्छा परी पछि आफैँ बिउँझेपछि खोजतलास गर्दा कसले मान्यो अथवा कसरी मन्यो भनी बुझ्दै जाँदा हल्लेरी सामुदायिक वनको भवन भित्र रगत लागेको खुर्पा कसको हो, हेर्नुहोस् त आमा भनी भन्दा यो खुर्पा मैले चिने भनी आमाले उक्त घटनामा भएको स्थानबाट लाश उठाई थारमारे इ.प्र.का.मा पोष्टमार्टमको लागि

सल्यान जिल्ला अस्पतालमा ल्याईएको हो भन्ने समेत व्यहोराको जाहेरवाला वीरेन्द्र डाँगीले गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेको ।

मृतक याम बहादुरलाई कसले मारेको हो, आँखाले देखिएन तर बयान प्रमाणका आधारमा कमानसिं डाँगीले मारेको हो । निजलाई ०६८ साल साउन ३२ गते हत्या गरिएको हो भन्ने समेत व्यहोराको मौकामा कागज गर्ने लिल बहादुर डाँगीले गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेको, खिम बहादुर, यमुना डांगी, महेन्द्र डांगी, लिल बहादुर डांगी, हेमन्ता डांगी, प्रतिक्षा गिरी (दिपा), तिल बहादुर डांगीले गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेको ।

मृतक याम बहादुर डाँगीलाई कमानसिं डाँगीले कर्तव्य गरी मारेको हो । निजको मृत्यु साउन ३२ गते भएको हो भन्ने समेत व्यहोराको मौकामा कागज गर्ने तिल बहादुर डाँगीले गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेको ।

म टाढाको मान्छे भएकाले खासै मुद्दाको बारेमा मलाई थाहा छैन । कोटमौलाको डाँगी गाउँको सामुदायिक भवनमा मान्छे मारेर फालेका छन् अरे भन्ने कुरा सुनेको हुँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादीका साक्षी कुल बहादुर खत्रीले गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेको साथै मेहरमान वलीले गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेको ।

प्रतिवादीका नामको अंश रोक्का भई मुचुल्का मिसिल सामेल रहेको ।

जिल्ला शिक्षा कार्यालय, सल्यानबाट उमेर खुलाई पठाई दिएको पत्र मिसिल सामेल रहेको ।

प्रतिवादी कमानसिं डांगी १६ वर्ष मुनीको नाबालक देखिएको हुँदा निजलाई साबालकलाई हुने सजायको आधा सजाय हुने भई बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) बमोजिम सर्वश्व सहित १० वर्ष कैद हुने ठहर्छ भन्ने शुरु सल्यान जिल्ला अदालतको मिति २०६९।३।१९ को फैसला ।

म कक्षा १० मा पढ्दै गरेको नाबालक भएको र आफूले गरेको कार्यको परिणाम के हुन्छ भन्ने कुराको थाहै नभएको अवस्थामा आफूले मन पराएकी केटीलाई आफ्नै अगाडि पटक पटक करणी गर्ने भनी भन्दा विक्षिप्त भई अपरिपक्व निर्णय गरी मार्ने योजना समेत नबनाई तत्कालै उठेको रिसका कारण घटना घट्न गएको अवस्थामा मलाई सर्वश्व सहित १० वर्ष कैद हुने गरी भएको शुरु फैसला बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) विपरित भएकोले आफू सुधने मौका सहित आरोपित

कसुरबाट सफाई पाउँ भन्ने प्रतिवादी कमानसिं डांगीको पुनरावेदन अदालत तुल्सीपुरमा परेको पुनरावेदनपत्र ।

पुनरावेदक प्रतिवादी कमानसिं डांगीलाई ज्यान सम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद हुनेमा प्रतिवादी नाबालक देखिएको भनी बाल बालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) बमोजिम सर्वश्व सहित १० वर्ष कैद हुने ठहराएको शुरु सल्यान जिल्ला अदालतको मिति २०६९।३।१९ को फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ठहर्छ भन्ने व्यहोराको पुनरावेदन अदालत तुल्सीपुरको मिति २०६९/११/०२ को फैसला ।

पुनरावेदन अदालत तुल्सीपुरबाट मिति २०६९/११/०२ मा भएको फैसला उपर साधकको रोहबाट पेश हुन आएको पत्र ।

यसमा प्रतिवादी कमान सिंह डांगीलाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १३(१)नं. बमोजिम सर्वस्व सहित जन्मकैद हुनेमा प्रतिवादी नाबालक देखिएको भनी बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) बमोजिम १० वर्ष कैद हुने ठहराई सर्वस्व समेत गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत तुल्सीपुरको मिति २०६९।११।०२ को फैसला फरक पर्न सक्ने देखिँदा छलफलको लागि अ.व. २०२ नं. बमोजिम महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७१।१२।२७को आदेश ।

नियम बमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक पेशी सूचीमा चढी साधक जाँचको लागि इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीको पुनरावेदन नपरेको र साधकको रोहबाट पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा निम्न विषयमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो ।

- मृतकको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको हो हैन ?
- प्रतिवादीले कर्तव्य गरी मृतक याम बहादुर डांगीलाई मारेको हो होईन ?
- शुरु र पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको छ छैन ?

पहिलो प्रश्नमा विचार गर्दा, प्रतिवादी कमान सिंह डांगीले मृतक याम बहादुर डांगीलाई कर्तव्य गरी मारेको किटानी जाहेरी दरखास्त, गरेको मृतकको टाउकोमा धारिलो हतियारले छियाछिया पारी काटिएको, घाँटीमा ५ से.मि.लम्बाई २से.मि. चौडाई भएको घाउ रहेको भन्ने घटनास्थल मुचुल्का र मृतकको मृत्युको कारण Intracranial

hemorrhage and excessive bleeding from carafid vessels भन्ने शव परीक्षण प्रतिवेदन,मौकामा बुझिएका घटना वरपरका व्यक्ति ओमकुमारी डाँगी समेतका व्यक्तिहरुले गरिदिएको कागज समेतका आधार प्रमाणहरुबाट मृतकको मृत्यु कर्तव्यवाट भएकोमा विवाद देखिएन् ।

दोस्रो प्रश्नमा विचार गर्दा, आफूले मन पराएकी केटीलाई मृतकले करणी गरेको भन्दा रिस उठी मार्ने योजना बनाई झोलामा खुर्पा राखी हल्लरी सामुदायिक वन कार्यालय नजिक आई खुर्पाले पछाडिबाट टाउको, चिउडो र घाँटीमा प्रहार गरी मारेको भनी प्रतिवादीले मौकामा सावित्री बयान, मौकामा बुझिएका र जाहेरवाला वीरेन्द्र डांगीले जाहेरीलाई समर्थन गरी अदालतमा गरेको बकपत्र,प्रतिक्षा गिरी(दीपा)समेतका व्यक्तिहरुले प्रतिवादीले नै मृतकलाई मारेको भनी अदालतमा गरेको बकपत्र समेतवाट प्रतिवादीले नै मृतकलाई मार्ने योजना बनाई, मार्ने मनसाय राखी धारिलो हतियार प्रयोग गरी आफैले घटाएको भनी स्वीकार गरी प्रतिवादीको सावित्री बयानलाई अन्य सरकारी गवाह समेतको भनाई लाई साक्षी प्रमाणबाट पुष्टी भएको अवस्थामा प्रतिवादीले मृतकलाई कर्तव्य गरी मारेको भन्ने तथ्य शंका रहित तवरले पुष्टि हुन आयो ।

प्रतिवादीको उमेर बाल जागरण प्राथमिक विद्यालयको पत्रानुसार जन्ममिति २०५१।१०।२१ भनी उल्लेख भएको र जिल्ला शिक्षा कार्यालय सल्यानको पत्रानुसार निजको जन्ममिति २०५३।१०।२८ भनी उल्लेख भएको देखिई प्रतिवादीको उमेरमा एकरूपता नभएको घटना मिति २०६८।४।३२ भई घटना हुँदाको अवस्थामा प्रतिवादीको उमेर १४ वर्ष वा सोभन्दा बढी १६ वर्ष मुनिको देखिन आएकोले बाल बालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३)ले उल्लेखित उमेरको बालकले कुनै अपराध गरेमा निजलाई कानून बमोजिम उमेर पुगेका व्यक्तिलाई हुने सजायको आधा सजाय हुने कानूनी व्यवस्था बमोजिम साबालकलाई ज्यान सम्बन्धी महलको १३(१) बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद हुनेमा प्रतिवादी १६ वर्ष मुनिको नाबालक रहेको देखिँदा बाल बालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) नं. बमोजिम सर्वश्व सहित १० वर्ष कैद हुने ठहर्याई शुरु र पुनरावेदन अदालतले गरेको फैसला मनासिव नै देखिँदा प्रत्यर्थी झिकाउने आदेश सँग सहमत हुन सकिएन ।

अतः प्रतिवादी कमानसिं डांगीलाई ज्यान सम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद हुनेमा,निज १६वर्ष मुनीको नाबालक देखिएको हुँदा निजलाई

बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) बमोजिम सर्वश्व सहित १० वर्ष कैद अर्थात सावालकलाई हुने सजायको आधा सजाय हुने ठहर्छ भन्ने सुरु सल्यान जिल्ला अदालतको मिति २०६९।३।१९को फैसलालाई पुनरावेदन अदालत तुलसीपुरबाट मिति २०६९।११।०२ सदर हुने ठहर्न्याई भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टागरी मिसिल नियमानुसार गरी वुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत :- खेमकुमारी वस्नेत

कम्प्युटर अपरेटर :- खगेन्द्रकुमार खत्री

इति सम्बत २०७२ साल असार १८ गते रोज ६ शुभम्..... ।